

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

Artikkel 6

Rakendamine

1. Hiljemalt ...⁽¹⁾ võtavad liikmesriigid direktiivi järgmiseks vastu kõik vajalikud õigusnormid. Liikmesriigid teatavad sellest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need meetmed vastu võtavad, lisavad nad nendesse meetmetesse või nende meetmete ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile.

Viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid võivad vastavalt asutamislepingule säilitada või kehtestada sätteid, mis on kannatanule soodsamad kui käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud sätted.

3. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud siseriiklike põhiliste õigusnormide teksti.

Artikkel 7

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub Euroopa Liidu Teatajas avaldamise päeval.

Artikkel 8

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

...

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

⁽¹⁾ 24 kuud pärast direktiivi jõustumise päevast.

P6_TA(2005)0004

Euroopa põhiseadus

Euroopa Parlamendi resolutsioon Euroopa põhiseaduse lepingu kohta (2004/2129(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Euroopa põhiseaduse lepingut (edaspidi "põhiseadus");
- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut, mida on muudetud Ühtse Euroopa Aktiga ning Maastrichti, Amsterdami ja Nice'i lepingutega;
- võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat⁽¹⁾;
- võttes arvesse Euroopa Ülemkogu Laekeni deklaratsiooni⁽²⁾;

⁽¹⁾ EÜT C 364, 18.12.2000, lk 1.

⁽²⁾ Euroopa Ülemkogu Laekeni kohtumine, Laekeni deklaratsioon liidu tuleviku kohta, SN 273/01, 15.12.2001.

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

- võttes arvesse oma resolutsioone⁽¹⁾, mis sillutasid teed Euroopa põhiseadusele;
- võttes arvesse oma resolutsioone, mis valmistasid ette varasemaid valitsustevahelisi konverentse⁽²⁾ ning oma resolutsioone, milles hinnati nende konverentside tulemusi⁽³⁾;
- võttes arvesse Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõud, mille Euroopa konvent võttis konsensusega vastu 13. juunil ja 10. juulil 2003. aastal, samuti oma resolutsioone⁽⁴⁾, millega valmistati ette konvendi tööd ning milles anti hiljem sellele hinnang;
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi palvel⁽⁵⁾ regioonide komitee 17. novembril 2004⁽⁶⁾ ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 28. oktoobril 2004⁽⁷⁾ esitatud arvamusi põhiseaduse kohta;
- võttes arvesse piirkondlike ühenduste, ühiskondlike partnerite ja kodanikuühiskonna ühenduste poolt 25. novembri 2004 avalikul kuulamisel väljendatud seisukohti;
- võttes arvesse oma kodukorra artiklit 45;
- võttes arvesse põhiseaduskomisjoni raportit ning välisasjade komisjoni, arengukomisjoni, rahvusvahelise kaubanduse komisjoni, eelarvekomisjoni, eelarvekontrollikomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, rahvatervise- ja toiduohutuse komisjoni, tööstuse-, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni, regionaalarengukomisjoni, põllumajanduskomisjoni, kalanduskomisjoni, õigusasjade komisjoni, kodanike õiguste, justiits- ja siseasjade komisjoni ja petitsioonikomisjoni arvamusi (A6-0070/2004);

⁽¹⁾ 14.2.1984 resolutsioon Euroopa Liidu lepingu eelnõu kohta (EÜT C 77, 19.3.1984, lk 53, raportöör: Altiero Spinelli, 1-1200/1983). 11.7.1990 resolutsioon Euroopa Parlamendi suuniste kohta seoses Euroopa Liidu põhiseaduse eelnõuga (EÜT C 231, 17.9.1990, lk 91, raportöör: Emilio Colombo, A3-0165/1990). 12.12.1990 resolutsioon Euroopa Liidu põhiseaduslike aluste kohta (EÜT C 19, 28.1.1991, lk 65, raportöör: Emilio Colombo, A3-0301/1990); 10.2.1994 resolutsioon Euroopa Liidu põhiseaduse kohta (EÜT C 61, 28.2.1994, lk 155, raportöör: Fernand Herman, A3-0064/1994). 25.10.2000 resolutsioon asutamislepingute põhiseaduslikuks muutmise kohta (EÜT C 197, 12.7.2001, lk 186, raportöör: Olivier Duhamel, A5-0289/2000).

⁽²⁾ 14.3.1990 resolutsioon valitsustevahelise konverentsi kohta seoses Euroopa Parlamendi Euroopa Liidu strateegiaga (EÜT C 96, 17.4.1990, lk 114, raportöör: David Martin, A3-0047/1990). 11.7.1990 resolutsioon valitsustevahelise konverentsi kohta seoses Euroopa Parlamendi Euroopa Liidu strateegiaga (EÜT C 231, 17.9.1990, lk 97, raportöör: David Martin, A3-0166/1990). 22.11.1990 resolutsioon valitsustevahelise konverentsi kohta seoses Euroopa Parlamendi Euroopa Liidu strateegiaga (EÜT C 324, 24.12.1990, lk 219, raportöör: David Martin, A3-0270/1990). 22.11.1990 resolutsioon, mis väljendab Euroopa Parlamendi arvamust majandus- ja rahaliidu ning poliitilise liidu teemaliste valitsustevaheliste konverentside kokkukutsumise kohta (EÜT C 324, 24.12.1990, lk 238, raportöör: David Martin, A3-0281/1990). 17.5.1995 resolutsioon Euroopa Liidu lepingu toimimise kohta 1996. aasta valitsustevahelise konverentsi perspektiivis – liidu rakendamine ja arendamine (EÜT C 151, 19.6.1995, lk 56, raportöör: Jean-Louis Bourlanges ja David Martin, A4-0102/1995). 13.3.1996 resolutsioon, mis väljendab (i) Euroopa Parlamendi arvamust valitsustevahelise konverentsi kokkukutsumise kohta ning (ii) hinnangut analüüsirühma tööle ja Euroopa Parlamendi poliitiliste prioriteetide täpsustust seoses valitsustevahelise konverentsiga (EÜT C 96, 1.4.1996, lk 77, raportöör: Raymonde Dury ja Hanja Maj-Weggen, A4-0068/1996). 18.11.1999 resolutsioon asutamislepingute reformimise ettevalmistamise ja järgmise valitsustevahelise konverentsi kohta (EÜT C 189, 7.7.2000, lk 222, raportöör: Giorgos Dimitrakopoulos ja Jo Leinen, A5-0058/1999). 3.2.2000 resolutsioon valitsustevahelise konverentsi kokkukutsumise kohta (EÜT C 309, 27.10.2000, lk 85, raportöör: Giorgos Dimitrakopoulos ja Jo Leinen, A5-0018/2000). 16.3.2000 resolutsioon Euroopa Liidu põhiõiguste harta koostamise kohta (EÜT C 377, 29.12.2000, lk 329, raportöör: Andrew Duff ja Johannes Voggenhuber, A5-0064/2000). 13.4.2000 resolutsioon, mis sisaldab Euroopa Parlamendi ettepanekuid valitsustevahelisele konverentsile (EÜT C 40, 7.2.2001, lk 409, raportöör: Giorgos Dimitrakopoulos ja Jo Leinen, A5-0086/2000).

⁽³⁾ 16.1.1986 resolutsioon Euroopa Parlamendi seisukoha kohta 16. ja 17. detsembri 1985. aasta valitsustevahelisel konverentsil heaks kiidetud Ühtse Akti kohta (EÜT C 36, 17.2.1986, lk 144, raportöör: Altiero Spinelli, A2-0199/1985). 11.12.1986 resolutsioon Ühtse Euroopa Akti kohta (EÜT C 7, 12.1.1987, lk 105, raportöör: Luis Planas Puchades, A2-0169/1986). 7.4.1992 resolutsioon valitsustevahelise konverentsi tulemuste kohta (EÜT C 125, 18.5.1992, lk 81, raportöör: David Martin ja Fernand Herman, A3-0123/1992). 19.11.1997 resolutsioon Amsterdamis lepingu kohta (EÜT C 371, 8.12.1997, lk 99, raportöör: Iñigo Méndez de Vigo ja Dimitris Tsatsos, A4-0347/1997). 31.5.2001 resolutsioon Nice'i lepingu ja Euroopa Liidu tuleviku kohta (EÜT C 47 E, 21.2.2002, lk 108, raportöör: Iñigo Méndez de Vigo ja António José Seguro, A5-0168/2001).

⁽⁴⁾ 29.11.2001 resolutsioon põhiseadusliku protsessi ja liidu tuleviku kohta (EÜT C 153 E, 27.6.2002, lk 310, raportöör: Jo Leinen ja Iñigo Méndez de Vigo, A5-0368/2001). 24.9.2003 resolutsioon Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu kohta ning Euroopa Parlamendi arvamus valitsustevahelise konverentsi kokkukutsumise kohta (EÜT C 77 E, 26.3.2004, lk 255, raportöör: José María Gil-Robles Gil-Delgado ja Dimitris Tsatsos, A5-0299/2003).

⁽⁵⁾ Punktid 8.2 ja 8.3, P6_PV(2004)09-14.

⁽⁶⁾ CdR 354/2003 (lõplik), Euroopa Liidu Teatajas veel avaldamata.

⁽⁷⁾ CESE 1416/2004, Euroopa Liidu Teatajas veel avaldamata.

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

ning arvestades, et

- A. Euroopa Liidul on tema ajaloo jooksul olnud oluline roll pidevalt laieneva rahul ja jõukusel, demokraatial ja vabadusel, õigusel ja turvalisusel rajaneva ala loomisel;
 - B. põhiseadus ühendab need saavutused ning toob kaasa uuendusi, mis on vajalikud, et säilitada ja tõhustada kahekümne viie ja potentsiaalselt enama liikmesriigiga liidu suutlikkust tegutseda tõhusalt nii liidu siseselt kui ka väliselt;
 - C. Euroopa Parlamendi poolt tema esimesest otsevalimisest alates põhiseaduseni jõudmiseks tehtud jõupingutusi kroonis konvendi edukas töö, mille käigus koostati põhiseaduse eelnõu demokraatlikul, esinduslikul ja läbipaistval meetodil, mis on täielikult tõestanud oma efektiivsust, ning kus võeti arvesse Euroopa kodanike panust, saavutades kokkuleppe, mida valitsustevaheline konverents sisuliselt ei muutnud;
 - D. põhiseadusest kui kompromissist, mis pidi olema kõikidele liikmesriikidele vastuvõetav, jäeti paratamatult välja mõned Euroopa Parlamendi ja konvendi ettepanekud, mis nende autorite arvates oleksid liitu veelgi edasi viinud ja millest paljud jäävad ka tulevikus võimalikuks;
 - E. põhiseaduse heakskiitmine Euroopa Liidu kõikide liikmeriikide valitsuste poolt näitab, et kõik valitud valitsused peavad seda kompromissi aluseks, millele tuginedes nad soovivad tulevikus koostööd teha ning mis nõuab neilt kõigilt maksimaalset poliitilist pühendumist, et tagada selle ratifitseerimine 1. novembriks 2006;
 - F. põhiseaduse kohta on avaliku arutelu käigus esitatud kriitikat, mis ei vasta selle sätete tegelikule sisule ja õiguslikele tagajärgedele, sest põhiseadus ei vii tsentraliseeritud superrriigi loomisele ning tugevdab, mitte ei nõrgenda liidu sotsiaalset mõõdet, eiramata Euroopa ajaloolisi ja vaimseid juuri, kuna selles viidatakse Euroopa kultuurilisele, religioossele ja humanistlikule pärandile;
1. teeb järelduse, et tervikuna on põhiseadus hea kompromiss ning väga suur edasimineku olemasolevatest asutamislepingutest, mis selle rakendamise järel toob ilmset kasu kodanikele (ning Euroopa Parlamendile ja riikide parlamentidele, kui nende demokraatlikule esindusele), liikmesriikidele (sealhulgas nende piirkondadele ja kohalikele omavalitsustele) ja Euroopa Liidu institutsioonide efektiivsele toimimisele ning seega kogu liidule tervikuna;

Liidu olemuse ja eesmärkide suurem selgus

2. tervitab asjaolu, et põhiseaduse eelnõu annab kodanikele suurema selguse liidu olemuse ja eesmärkide ning liidu ja liikmesriikide vaheliste suhete osas, eelkõige sellega, et:
- a) Euroopa lepingute keerukas kogum asendatakse üheainsa kergemini loetava dokumendiga, milles sõnastatakse liidu eesmärgid, volitused ja nende piirid, liidu poliitika vahendid ja institutsioonid;
 - b) kinnitatakse liidu topeptlegitiimsust, samuti selgitatakse, et tegemist on riikide ja kodanike liiduga;
 - c) väljendatakse selgesõnaliselt ja laiendatakse kõikidele liikmesriikidele ühiste väärtuste kaanonit, millel liit põhineb ja mis loob tugeva sideme liidu kodanike vahel;
 - d) selgitatakse ja määratletakse paremini liidu eesmärgid ning liidu tegevust ja suhteid liikmesriikidega reguleerivad põhimõtted;
 - e) kinnitatakse majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust liidu eesmärgina;

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

- f) kehtestatakse üldiselt kohaldatavad uued sätted, mis käsitlevad tööhõive kõrget taset, naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamist, igasuguse diskrimineerimise kaotamist, võitlust sotsiaalse tõrjutuse vastu ja sotsiaalse õigluse ning kaitse edendamist, hariduse, koolituse ja tervise kõrge taseme edendamist, tarbijakaitset, säästva arengu edendamist ja üldist huvi pakkuvate teenuste tagamist;
- g) lõpeb Euroopa Ühenduse ja Euroopa Liidu segiajamine, sest Euroopa Liit muutub üheks juriidiliseks isikuks ja struktuuriks;
- h) lihtsustatakse Euroopa õigusakte ning nende terminoloogia muutub arusaadavama sõnavara kasutamise kaudu selgemaks: senised eri liiki õigusaktid (määrused, direktiivid, otsused, raamotsused jne) asendatakse Euroopa seaduste ja Euroopa raamseadustega;
- i) nähakse ette tagatised, et liit ei muutu mitte kunagi tsentraliseeritud kõikvõimsaks "superriiiks":
- tugev rõhuasetus "ühinenud mitmekesisuses" Euroopale omasele detsentraliseeritusele;
 - kohustus austada liikmesriikide "rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele, sealhulgas piirkondlikule ja kohalikule omavalitsusele";
 - pädevuse omistamise (mille kohaselt kuulub liidule ainult see pädevuses, mille liikmesriigid on talle omistanud), subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtted;
 - liikmesriikide osalemine liidu otsustamissüsteemis ning selle muutmisele nõusoleku andmine;
- j) põhiseaduses sätestatud liidu sümbolid suurendavad teadlikkust liidu institutsioonidest ja nende tegevusest;
- k) liikmesriikidevahelise solidaarsuse klausel annab kodanikele võimaluse arvestada terroristlike rünnakute, loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste korral kõikide liikmesriikide toetusega;

Suurem tõhusus ja tugevam roll maailmas

3. tervitab asjaolu, et põhiseaduse jõustudes saavad liidu institutsioonid täita oma ülesandeid tõhusamalt, eelkõige järgmistel põhjustel:

- a) märkimisväärselt on suurenenud nende valdkondade arv, mille puhul nõukogus kohtuvad valitsused võtavad otsuseid vastu kvalifitseeritud häälteenamusega ühehäälsuse asemel, mis on väga oluline tegur, et kahekümne viie liikmesriigiga liit funktsioneeriks vetodega takistamata;
- b) Euroopa Ülemkogu eesistumisperiood kestab kaks ja pool aastat senise kuuekuulise roteeruva eesistumise asemel;
- c) komisjoni liikmete arv väheneb alates 2014. aastast ning põhineb liikmesriikide vahelisel võrdsel rotatsioonil;
- d) liidu nähtavus ja suutlikkus tegutseda globaalsel tasandil paranevad märkimisväärselt:
- Euroopa Liidu välispoliitika kõrge esindaja ning välissuhete volinik – kaks ametikohta, mis põhjustavad dubleerimist ja segiminekut – liidetakse ühtseks Euroopa Liidu välisministriks, kes on ühtlasi komisjoni asepresident ja välisasjade nõukogu eesistuja ning võtab liidu nimel sõna küsimustes, milles liidul on ühine seisukoht;
 - välisministri alluvuses hakkab tegutsema ühtne välisteenistus, mis seotakse võimalikult tihedalt komisjoniga ja mis peab viima Euroopa kui ühenduse tugevnemiseni;
 - varem Euroopa Ühendusele kuulunud juriidilise isiku staatuse omistamine liidule suurendab liidu võimet tegutseda rahvusvaheliste suhete raames ja olla rahvusvaheliste lepingute pooleks;
 - tugevdatakse liidu suutlikkust arendada välja julgeoleku- ja kaitsepoliitika ühiseid struktuure, tagades samas vajaliku paindlikkuse, mis võimaldab võtta arvesse liikmesriikide erinevat lähenemisviisi nendes küsimustes;

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

- e) liidu õigusaktide ning nende vastuvõtmiseks kasutatavate menetluste arv väheneb; seadusandlikud ja täidesaatvad aktid muutuvad selgemalt eristatavaks;
- f) justiits- ja siseasjade valdkonnas suureneb menetluste tõhusus, mis võimaldab saavutada edasiminekut justiits-, julgeoleku- ja sisserände küsimustes;
- g) mitmetes muudes küsimustes muutub lihtsamaks tulemusliku ühenduse meetodi rakendamine niipea, kui selleks on olemas ühine poliitiline tahe;
- h) suurenevad võimalused paindlike kokkulepete sõlmimiseks juhul, kui kõik liikmesriigid ei soovi või ei suuda teatud poliitikat üheaegselt rakendada;

Suurem demokraatlik vastutus

4. tervitab asjaolu, et kodanikud saavad Euroopa Liidu tegevuse üle suurema kontrolli suurema demokraatliku vastutuse kaudu, eelkõige tänu järgmistele edasiminekuetele:

- a) kõik Euroopa Liidu õigusaktid läbivad enne vastuvõtmist kontrolli riikide parlamentides ning need, kui vähesed erandid välja arvata, esitatakse heakskiitmiseks nii riikide valitsustele (nõukogus) kui ka otse valitud Euroopa Parlamendile – sellisel tasemel parlamentaarset kontrolli ei ole üheski teises riigiüleses ega rahvusvahelises struktuuris;
- b) riikide parlamendid saavad kõik Euroopa Liidu ettepanekud kätte piisavalt varakult, et arutada neid oma ministritega enne seisukoha võtmist nõukogus ja saavad samuti õiguse eelnõule vastuväiteid esitada, kui nad leiavad, et see väljub Euroopa Liidu volituste piirest;
- c) reeglina otsustab Euroopa Parlament liidu õigusaktide üle nõukoguga samaväärsena;
- d) komisjoni presidendi valib Euroopa Parlament, luues sel moel seose Euroopa valimiste tulemusega;
- e) Liidu välisminister, kelle Euroopa Ülemkogu määrab kokkuleppel komisjoni presidendiga, vastutab nii Euroopa Parlamendi kui ka Euroopa Ülemkogu ees;
- f) uue eelarvemenetluse kohaselt on eranditult kõikidele Euroopa Liidu kulutustele vaja nii nõukogu kui ka Euroopa Parlamendi heakskiitu, allutades sellega kõik kulutused täielikule demokraatlikule kontrollile;
- g) komisjonile delegeeritud seadusandlike volituste täitmine allub nii Euroopa Parlamendi kui ka nõukogu kontrollile, mistõttu mõlemad institutsioonid võivad tagasi kutsuda komisjoni otsuseid, millega nad ei nõustu;
- h) liidu asutused, eelkõige Europol, alluvad suuremale parlamentaarsele järelevalvele;
- i) liidu õigusaktide arutamise ja vastuvõtmisega seotud nõukogu kohtumised on avalikud;
- j) tugevdatakse regioonide komitee rolli;
- k) põhiseaduse tulevaste muutuste osas on ettepanekute esitamise õigus ka Euroopa Parlamendil ning kõik põhiseaduse muutmise ettepanekud tuleb läbi vaadata konvendis, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament nõustub, et see ei ole vajalik;

Rohkem õigusi kodanikele

5. tervitab asjaolu, et järgmiste edusammude tulemusena tugevdatakse kodanike õigusi:
- a) ELi põhiõiguste harta integreerimine põhiseadusesse II osasse, mis tähendab, et kõikide Euroopa Liidu õigusaktide sätted ning kogu EL institutsioonide tegevus või ELi õigusel tuginev tegevus peavad olema nende normidega kooskõlas;
 - b) liit peab ühinema Euroopa inimõiguste konventsiooniga, allutades seega liidu tema liikmesriikidega samaväärsele välisele järelevalvele;

Kolmapäev, 12. jaanuar 2005

- c) uued sätted lihtsustavad kodanike, ühiskondlike partnerite, esindusühenduste ja kodanikuühiskonna osalemist liidu aruteludel;
- d) Euroopa kodanikualgatuse sisseviimine põhiseadusesse võimaldab kodanikel esitada ettepanekuid küsimustes, milles nad peavad põhiseaduse rakendamiseks vajalikuks liidu õigusakti vastuvõtmist;
- e) paraneb üksikisikute juurdepääs õiguskaitsele seoses Euroopa Liidu õigusega;

Järeldused

- 6. kiidab põhiseaduse lepingu heaks ja toetab täielikult selle ratifitseerimist;
- 7. usub, et käesolev põhiseadus tagab Euroopa Liidu tulevasele arengule stabiilse ja vastupidava raamistiku, mis võimaldab liidu edasist laienemist, tagades samas mehhanismid vajadusel põhiseaduse muutmiseks;
- 8. väljendab oma taht kasutada talle põhiseadusega antavat uut algatusõigust, et esitada sellele parandusettepanekuid;
- 9. loodab, et kõik Euroopa Liidu liikmesriigid suudavad põhiseaduse ratifitseerida 2006. aasta keskpaigaks;
- 10. kordab oma nõudmist teha võimalikult suuri jõupingutusi, et teavitada Euroopa kodanikke selgelt ja objektiivselt põhiseaduse sisust; kutsub seetõttu Euroopa institutsioone ja liikmesriike põhiseaduse lepingu teksti (tervikliku või kokkuvõtva versiooni) kodanikele edastamisel tegema selget vahet osadel, mis kehtivad juba praeguste lepingute alusel, ning põhiseadusega sisseviidavatel uutel sätetel, eesmärgiga üldsust harida ja anda teavet arutelude tarvis; kutsub neid ühtlasi üles tunnustama kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli ratifitseerimist käsitlevates aruteludes ning andma piisavalt toetust, võimaldamaks sellistel organisatsioonidel kaasata oma toetajaskonda nimetatud aruteludesse kõikjal ELis, et edendada kodanike aktiivset osalemist ratifitseerimist käsitlevates aruteludes;

*

* *

- 11. teeb oma presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon ja põhiseaduskomisjoni raport liikmesriikide parlamentidele, nõukogule, komisjonile ja Euroopa konvendi endistele liikmetele ning tagada, et Euroopa Parlamendi teenistused, sealhulgas välisbürood, annaksid küllaldast teavet nii põhiseaduse kui ka Euroopa Parlamendi seisukoha kohta selle suhtes.
-